СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVII. Ч. 230. Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 2. жовтня, 1929. VOL. XXXVII. No. 230. Jersey City, N. J., Wednesday, October 2, 1929. THREE CENTS.

ПЕРЕСЛУХУЮТЬ ШІРЕРА В СПРАВІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТИ В ЖЕНЕВІ

ПРИЗНАЄТЬСЯ, ЩО ОДЕРЖУВАВ ПЛАТНЮ ВІД КОРАБЕЛЬНОЇ КОМПАНІЇ. ТВЕРДИТЬ, ЩО ПРАЦЮВАВ ТІЛЬКИ ДЛЯ ДОБРА АМЕРИКИ. ОБСТОЮВАВ ЦІЛКОВИТУ РІВНІСТЬ МОРСЬКОЇ СИЛИ МІЖ АНГЛІЄЮ И АМЕРИКОЮ, ОПРОКИДУЄ ВСІ ЗАКИДИ, З ЯКИХ ВИХОДИЛО, БУДЬТОБИ ВІН БУВ АВАНТУРНИКОМ І КРИМІНАЛЬНИМ ЗЛОЧИНЦЕМ.

ВАШИНГТОН, 1. жовтня. — Вчора переслухано Шірера перед спеціяльним сенатським підкомітетом щодо його діяльности як „морського знавця" в Женеві. Як відомо, Шірерови закидують, що він був на услугах корабельних компаній, які займаються будовою воєнних кораблів, і не допускав в 1927 році підчас морської конференції в Женеві до цього, щоби там прийшло до згоди між Англією й Америкою щодо обмеження зброєння на морі.

З допиту виходить, що Шірер їв уже не з одного стола хліб, був чим завгодно, грав на сцені й на перегонах, був винахідником і промотором ігрищ, журналістом, „бароном", і т. д. Признається, що брав з рамени „Бетлегем Стіл Корпорейшен" гроші на пропаганду в справі недопущення до заключення такого морського договору, який обезсилював би Америку на морі. Шірер твердить, що він змагав до того, щоби заключено договір на засаді рівности, а коли це буде неможливе, щоби не заключувати ніякого договору. Шірер кпив собі зі всіх закидів, в яких запідозрено його у ріжних злочинах. Твердив, що всі ті закиди походять від аґентів Скатленд Ярду, себто з боку Англії. Аґенти ті слідкували за ним у Женеві й вже там розпускали проти нього ріжні погані вісти.

Шірер признався, підсміхаючись, тільки до одного арешту, який мав місце в Ню Рошел, коли то придержано один яхт з алькоголічними трунками. Тоді то арештовано около 50 осіб, що забавлялися на яхті, між ними і Шірера.

ЗАВАЖАТЬ ОДИН АБО ДВА ГОЛОСИ.

СТАРА РЕПУБЛИКАНСЬКА ГВАРДІЯ ДОБИРАЄ ВСІХ ЗУСИЛЬ, ЩОБИ РАТУВАТИ ПРЕСТІЖ ПРЕЗИДЕНТА И ПЕРЕПЕРТИ ГНУЧКУ ТАРИФУ.

ВАШИНГТОН, 1. жовтня. — В середу відбудеться в сенаті голосування над тарифовим законом. Демократично-прогресивна коаліція твердить, що за нею піде 48 сенаторів, та що вона осягне побіду більшістю трох голосів. У той спосіб готове провалитися право президента до роблення змін у тарифовім законі, як це передбачає уряд у своїм предложенню т. зв. гнучкої тарифи. Знову републиканська стара гвардія твердить, що вийде побідною точно більшістю одного голосу.

$75,000,000 В ДАРУНКУ МІЛІОНЕРАМ.

НЮ ЙОРК, 1. жовтня. — Републиканський кандидат на мейора міста, Фіорельо Г. Ля Гардія, оголосив публичну заяву, в якій критикує демократичну господарку міста Ню Йорку. Між иншим подає він точні дати щодо цього, як демократичні податкові урядовці стягають податки від демократичних фінансових потентатів. Він наводить імена великих промисловців і банкирів, які мають реальности на Менгетен, себто в найдорожчій бизнесовій дільниці міста. З того, що подає Ля Гардія, виходить, що на протязі останніх чотирох років ті реальности не пішли при податкових оцінках ні на один цент вгору. А загально відома річ, що всі инші реальности, положені в далеко гірших місцях, піднеслися за той час принаймні о половину своєї вартости. Ля Гардія подає, що в той спосіб зароблено кільком міліонерів около $75,000,000, які місто стягнуло з малих посідачів реальностей.

КЛОПІТ З ГОНОРАМИ.

ВАШИНГТОН, 1. жовтня. — Адміністрація Гувера має від самого початку повно клопоту з Миссис Ґенн, сестрою заступника президента, Куртиса. Миссис Ґенн заступає у заступника президента господиню дому й вимагає, щоби їй призначувано при офіціяльних обідах перше місце по жінці президента. Справа та викликала нові турботи з приводу обіду, який улаштовують у Вашингтоні для англійського прем'єра Мек Доналда. Наразі порадили собі так, що на обіді займе перше місце жінка англійського амбасадора Говарда, яка буде сидіти по правій стороні президента Гувера, а Миссис Ґенн по лівій.

ВАШИНҐТОНСЬКІ ДИПЛЬОМАТИ І ГОРІВКА.

ВАШИНГТОН, 1. жовтня. — Чужинецькі амбасадори і посли стоять вічно під закидом, що вони надуживають свого права щодо держання алькоголічних напитків і займаються свого рода бутлеґерством. По тій причині амбасади поменшували своїх секретарів ключниками від пивниць і вони мають відповідати за всякі надужиття, яких допускається служба чи хто инший у звязку з депонованими в їх пивницях напитками.

ДОГОВОРИ НЕ УСУНУТЬ ВІЙНИ.

ТАК ТВЕРДИТЬ ГЕНЕРАЛ МАРЧ НА ЗІЗДІ ЛЕҐІОНЕРІВ.

ЛЮЗВИЛ (Кентокі), 1. жовтня. — На річній конвенції Американського Леґіону говорив між иншими генерал Пейтон Дж. Марч на тему війни. Він твердив, що є глупотою думати такими категоріями, що війна вже неможлива, бо модерні винаходи на полі хемії й техніки унеможливлюють усяку війну. Рівнож і договори проти війни не дають гарантії миру, бо на наших очах ллється кров у Манджурії з вини тих держав, котрі недавно тому підписали т. зв. договір Келоґа, який ставить війну поза законом. На думку генерала Марча відповіднє зброєння на морі й суші являється найкращою гарантією для мира. Такої думки є леґіонери, себто ті, котрі бачили всі страхіття війни і котрі собі найменше нової війни бажають.

ПРОТИ КОНТРОЛІ НАРОДИН

На девятій сесії Народної Ради Католицьких Жінок у Вашингтоні епископ Христофер Е. Бирн скритикував підчас проповіди дуже остро контролю народин і взивав католицькі жінки, щоби „задля лінивства не торгували своїм материнством".

ВІДКРИЛИ ДІДИЧА В РАДЯНСЬКІМ СОЮЗІ.

Комуністична „Беднота" подає неймовірну вістку, що одному дідичеви у вятській окрузі вдалося по сьогоднішній день зберегти свою посілість перед вивласненням. Цей дідич мешкав цілий час у своїм двоповерховім замкови, обробляв 120 гектарів землі й 18 га ліса й мав 30 слуг. Він потрафив добре жити з сільською радою й иншими установами, з якими стикався, так що вони не виступали проти нього. Допрева тепер заскаржив його один незадоволений член сільської ради. Дідича заарештовано під закидом, що він визискував робітників у протизаконний спосіб, а добро забрано.

МУСОЛІНІ И НАПОЛЕОН.

В кругах католицької церкви викликало велике здивування звільнення єзуїта Роза з обовязків редактора офіціяльного органу чину єзуїта. Роза був великим ворогом фашизму й виступив у послідніми часі проти замирення між Італією й Ватиканом. В одній своїй статті порівняв він Мусоліні з Наполеоном і віщував йому такусаму долю. Цього було вже за багато фашистам й вони добилися від Ватикану, що цей вислав Роза на довшу відпустку до Еспанії. Перед відїздом приймив його папа на авдієнції.

ПЕРЕСУВНА ОПЕРА НА ЛІВОБЕРЕЖЖІ.

Цього року (сезону) утворено третю пересувну державну оперу, що працюватиме на Лівобережжі. Опера має обслужити Чернигівщину, Полтавщину, Конотопщину та инші сумежні з ними округи.

АНГЛІЙСЬКІ КООПЕРАТОРИ В ХАРКОВІ.

Цими днями Харків відвідала англійська кооперативна делеґація, що складається з двох членів правління „Товариство гуртових купівель" і завідувача банковим відділом цього товариства. Делеґація відвідала ХЦРК, при чім особливо цікавилася джерелами обігових коштів ХЦРК й умовами фінансування ХЦРК кредитовими установами та Держбанком. Делеґація була дуже здивована з кількости пайовиків, зростання вкладів та обігу ХЦРК. Один з членів делеґації відзначив, що в той час, як ХЦРК має 200,000 пайовиків і обіг на 114,000,000 карб., лондонський кооператив паралельно має тільки 350,000 пайовиків і 70,000,000 карб. На англійському ринкові панують приватники, які не зупиняються перед всілякими брудними заходами, щоби підірвати довіря до кооперації. Щодо ставлення уряду до кооперативних організацій, то англійська кооперація не тільки не зустрічає підтримки, але були випадки, коли делеґації кооператорів не приймали ні в міністерстві, ні в парляменті.

КАЖУТЬ, ЩО ВИМЕЛИ КОМУНІСТІВ З ДЕРЖАВИ.

Поліція в Білгороді (Югославія) арештувала 40 комуністів, про яких вона говорить, що це останні комуністи, які були в Югославії. Арештовані вони були у звязку з нападом на почту для грабування грошей. Комуністичного лідера, що жив у Білгороді на чеський пашпорт, виданий на імя Модрачека, поліція вбила при спробі втекти зпід арешту.

ПІДГОТОВКА КАДРІВ КООПЕРАТОРІВ.

Правління Сільського Господаря ухвалило зорганізувати 6-місячні курси, щоби підготовити на них 500 наймитів до кооперативної діяльности в усій системі с.-г. кооперації. Ухвалено також зорганізувати 29—30 року навчання на 6,000 слухачів із низової ланки кооперації, щоби підготовити їх до праці в зерновій кооперації. Разом із тим накреслено підготовити до праці в кооперації 2,000 червоноармійців на членів правлінь, ревізійних комісій та до праці в апараті.

ЗА РОЗВИТОК БАВОВНИЦТВА НА УКРАЇНІ.

ЦК ВКП (б) своєю постановою на доповідь Головбавовкому відзначив величезну ролю, що її відґраватимуть нові райони бавовництва у боротьбі за бавовняну незалежність СРСР. До цих нових районів належить і Україна.

На Україні дослід з бавовняником має вже 25-річну давність. Досліди проф. В. Гр. Ротмістрова блискучо довели можливість та рентабельність культури бавовняка на Україні, не лише за штучного зрошення земель, але й без нього.

Тепер центральна с.-г. лябораторія продовжує досліди, що їх почав проф. Ротмістров. Вона зорганізувала вже близько 500 дослідів з цим гатунком бавовняника, що мають виявити можливости розповсюднення бавовняника в середній та почасти в північній частині України.

Проведена дослідна робота дає відповідь на всі питання техніки та умов культури бавовняника на Україні. Цими дослідами закінчується підготовний період вивчення проблеми бавовництва на Україні.

Своєю постановою на доповідь Головбавовкому ЦК ВКП (б) вважає за потрібне вжити рішучих заходів щодо розвитку бавовництва в нових районах, у звязку з чим треба приділити чимало уваги розгортанню дослідів з бавовництва, розповсюдити відповідні гатунки скороспілого насіння бавовняника і т. інш.

Щодо дослідів з бавовняником та його окремими гатунками в нових районах, то Україна має в цьому дуже вигідне положення тим, що дослідна робота з бавовняником велася тут з 1904 р. Наслідки цієї роботи не викликають сумніву щодо вигідности та можливости розвивати бавовництво особливо в південній частині України.

Зваживши всю вагу справи поширення бавовняника на Україні, проектується утворити окрему організацію „Укрбавовняник" (подібно до „Укроварства „Кенаф") для керівництва поширенням бавовняника на Україні.

НОВІ НАУКОВІ ЗАКЛАДИ.

Президія Укрнауки ухвалила утворити науково-дослідну секцію прикладної економіки при одеському інституті народнього господарства. На голову секції призначено проф. Парфоняка. При науково-дослідчій катедрі проблем сучасного права в Харкові ухвалено утворити секцію історії правних інститутів на чолі з проф. Корецьким.

Президія Укрнауки затвердила керівний склад київського науково-дослідного інституту фізики. На голову ради й директора інституту призначено проф. Ґольдмана.

У КИЇВІ ВІДКРИЛИ ІНСТИТУТ ШЛЯХІВ.

Зпочатку навчального року в Києві відкривається з розпорядження Наркомосвіти інститут шляхів з трома факультами — рейкових і безрейкових шляхів і факультет експльоатації шляхів. Інститут уже закінчив приймати заяви і з 9-го вересня розпочав іспити.

ІНСТИТУТ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Обставини літературного життя УСРР, а зокрема велике пожвавлення літературної ситуації в Києві, привели до пильної потреби створити відповідну наукову інституцію в справах літератури.

Тим то київський місцевком письменників порушив питання про організацію Інституту Художньої Літератури. Плян організації Інституту МК має розробити цього року.

АСОЦІЯЦІЯ ХУДОЖНИКІВ-САМОУКІВ.

Цього року в Києві має заснуватися Асоціяція художників-самоуків, що обєднає розпорошених у Києві робітників-художників, які не мають змоги дістати спеціяльної освіти. При Асоціяції буде художня майстерня.

РОЗВИТОК ТЕАТРАЛЬНОЇ СПРАВИ.

Цього року театральний сезон на Україні набув широчезного розмаху. Стабілізовано сітку державних театрів і крім того засновано українську музичну комедію, еврейський театр малих форм, 2 перезні опери та фільо театру ім. Франка. На Правобережжі крім того ухвалено перенести державний еврейський театр.

НЕ ДАЛЕКО ЗАЇХАВ.

У Відні заарештували румунського підданого Каґане і видали його румунським властям, тому, що він здефраудував у фабриці скла в Медіяшу 500,000 левів.

ШІСТЬ НОВИХ ТРЕСТІВ НА УКРАЇНІ.

ВРНГ СРСР подав до РНК СРСР свої міркування про організацію 1929—30 року ряду спеціяльних трестів для обслугування промислового будівництва. На Україні мають сорганізувати шість трестів з програмою будівництва на 119,000,000 карб., з них Донбасбуд з програмою будівництва на 40 міл., Південметальбуд на 30 міл. карб., Металюрґбуд 30 міл., Укрсантехбуд 15 міл., Укрспецбуд 3 міл. та Укрмалярбуд 1,000,000 карб. Правління цих трестів мають бути в Харкові.

БОЛЬШЕВИКИ ЗНИЩИЛИ БАНДУ БІЛОҐВАРДЕЙЦІВ

ВІДДІЛ БІЛОҐВАРДЕЙЦІВ НАПАВ НА РАДЯНСЬКУ ТЕРИТОРІЮ НА МАНДЖУРСЬКОМУ КОРДОНІ.

МОСКВА (СССР), 1 жовтня. — З Далекого Сходу повідомляють, що сильний відділ червоної армії знищив банду білоґвардейців, котра в числі 50 душ напала на радянську територію.

Ся банда прийшла з Манджурії в район Домосово, недалеко Нерчинська. Акцію її піддержувала сильна китайська гарматна стрілянина. Як тільки банда появилася по цей бік кордону, негайно проти неї вислано сильний відділ червоної армії, який після завзятого бою знищив усіх напасників.

НЕ МОЖНА КРИТИКУВАТИ.

ЗАБОРОНЯЮТЬ УЧЕНОМУ ПРОФЕСОРОВИ КРИТИКУВАТИ КИТАЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ТА ПИСАННЯ СУН-ЯН ТЗЕНА, КИТАЙСЬКОГО ЛЕНІНА.

ШАНГАЙ (Китай), 1 жовтня. — На вимогу партії Куомінтаґ заборонено відомому китайському фільософови, професорови університету в Нанкіні, докторови Ґу-Ші, у своїх лекціях критикувати політику сучасного уряду Китаю, а також критикувати писання творця партії „Куомінтаґ", Сун-Ян-Тзена.

Разом з тим міністерство освіти видало зарядження, щоб у всіх університетах та школах не допускалося критики діяльности уряду, але провадилося пильне вивчення ідеольоґії націоналістичної партії.

СТРАЙК АРАБІВ.

ПАЛЕСТИНСЬКІ АРАБИ ОГОЛОШУЮТЬ ОДНОДЕННИЙ СТРАЙК, ЯКО ПРОТЕСТ ПРОТИ ЗАСУДІВ ВОРОХОБНИКІВ.

ЄРУСАЛИМ (Палестина), 1 жовтня. — Палестинські Араби проголосили на середу одноденний страйк на знак протесту проти засуду англійським судом палестинських Арабів за участь у погромах. До страйку закликаються всі арабські торговельні та инші установи, крамниці й робітництво.

Високий комісар Палестини наказав усім біженцям Жидам повернутися до своїх постійних мешкань, бо вже небезпека для них минулася.

БОРОТЬБА ЗА ПЕРШЕНСТВО.

ІРЛЯНДІЯ БУДЕ БОРОТИСЯ В ЛІЗІ НАЦІЙ ЗА ПЕРШЕНСТВО ПЕРЕД АВСТРАЛІЄЮ.

ДУБЛІН (Ірляндія), 1 жовтня. — Правительство Ірляндії заявило, що воно не задоволене тим рішенням, що після Канади в уряді Ліґи Націй займе місце делеґат від Австралії. Ірляндське правительство вважає, що на другому місці серед британських доміній стоїть Ірляндія, а не Австралія.

КОНҐРЕС ПАРТІЇ ПРАЦІ.

ЛІВЕ КРИЛО ПАРТІЇ ПОБИТЕ. ВИДАЛИЛИ КОМУНІСТІВ З ҐАЛІ.

БРАЙТОН (Англія), 1 жовтня. — Тут розпочала свої праці двацять девята річна конференція Партії Праці. Вже в перших початках ліве крило партії залишилося в меншости й правительство Мек Доналда має на конференції поперття значної партійної більшости.

Підчас нарад конференції на ґалерію в ґалі забрався лідер комуністів Роберт Ловел і почав робити обструкцію, вигукуючи, щоби звільнили політичних вязнів в Індії. Його негайно викинено з ґалі, але не за те, що він комуніст, а за те, що робив ґалас і перешкаджав праці конференції. Взагалі комуністів не допустили до ґалі, щоби вони не робили замішання й обструкції.

ЯПОНІЯ, А ОБМЕЖЕННЯ ФЛЬОТИ.

ТОКІО (Японія), 1 жовтня. — Японська правительственна політика щодо обмеження морського зброєння здобула санкцію найвищих авторитетів армійських та фльотських японської держави. Японія буде стояти на тому становищу, що вона мусить мати 70% морських сил Америки та Англії, кожної держави зокрема. Також має висловлюватися проти знищення підводних човнів та домагатись установлення певного паритету й для підводної фльоти.

РАКЕТОВИЙ ЛІТАК.

ЗРОБЛЕНО ПЕРШІ СПРОБИ ЛЕТУ ЛІТАКА ПРИ ПОМОЧІ РАКЕТ. ЛЕТ УДАЛИЙ, АЛЕ ЛІТАК РОЗБИВСЯ.

ФРАНКФУРТ (Німеччина), 1 жовтня. — Властитель відомих німецьких автомобілевих фабрик, спортсмен Фріц фон Опель, зробив першу спробу лету на безмоторовому літаку, який рухається при помочі спеціяльних ракет. Над цим винаходом Опель працює вже кілька років. Спершу він робив спроби з автомобілем, який рухався вибухами ракет, а тепер перейшов до спроб з літаками.

Майже два роки він переводив спроби лету з моделями й нарешті врішив, що вже можна спробувати лет на літаку. Він сам власними руками приготовив літак до лету й в останнє старанно оглянувши кожну шрубку, кожний дротик, рішив летіти.

Присутні були свідками, як стрілою зірвався з землі літак і подався в повітря. Він за 75 секунд пролетів одну і чверть милі на висоті 49 стіп. Підчас спуску на землю літак розбився, бо летун не встиг правильно скерувати його осідання. Сам Опель вийшов неушкодженим.

КАЖУТЬ, ЩО БАЧИЛИ КОСТЕ.

ПАРИЖ (Франція), 1 жовтня. — З Москви повідомляють, що над Ново-Сибірськом у Сибіру бачили французький літак, на якому летів Дідоне Косте. Відтак жадних відомостей про нього нема. Французькі знавці бояться, що він міг десь осісти в пустинній місцевости Сибіру, або навіть і розбитися.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ІНТЕРЕС КРАЮ А ІНТЕРЕС ОДИНИЦІ.

Слідство сенатового комітету над діяльністю Шірера, „лабіїста" великих залізних підприємств, що будували военні кораблі, розкрило наперед, що Шірер вів агітацію проти обмеження морських зоружень та що він вагався навіть виступати проти американського уряду, коли узяв участь у міжнародній конференції для сеї цілі. Тепер сенат розкривае дальшу сторінку діяльности сього „лабіїста", котра кидае зовсім непохлібне світло на самий американський уряд. Один европейський кореспондент американських ґазет, покликаний на свідка перед сенатовий комітет, заявив на зізнаннях, що Шірер, будучи в Женеві на конференції, часто стрічався та відбував конференції з представниками американського уряду, якими були офіцири американської фльоти. Ніхто нині не сумнівається, що дорогою таких конференцій удалося Шірерови завдавати конференції та заходам американського уряду найтяжчі удари.

Тепер можуть американському громадянству нагадатися остороги, які виголошувала американському урядови ліберальна американська преса з нагоди женевської конференції. Тодішний президент Кулидж вислав був як представників американського уряду на сю конференцію офіцирів американської военної фльоти. Преса тоді відразу заявила, що конференція мусить не повестися. Президент Кулидж відповів був, що така справа, як обмеження морських зоружень, може бути вирішувана тільки знатоками морського военного діла. На се преса відповіла, що такі офіцири не можуть довести розоружної конференції до успішного висліду, бо весь особистий інтерес такого офіцира йде за тим, щоби фльота була як найбільша. Сього вимагае вже хочби його каріера.

Президент Кулидж знехтував сі остороги, і конференція покінчилася фіяском. Остороги ґазет забулися. Доперва тепер, при нагоді слідства над діяльністю пропаґандиста, нанятого великими фабрикантами морських зоружень, вийшло наяв, що офіцири фльоти радо нащурували уха на підшепти чоловіка, який приїхав ломити те діло, котре вони приїхали будувати з рамени уряду. Колиб представники уряду не були так заінтересовані особисто в зрості фльоти, то вони очевидно не булиби далися звести підшептам пропаґанди.

Ся афера дае американському народови дуже гарну научку, кого треба настановляти для переводження народних постанов у життя.

НЕ НЕХТУЙМО ПРИРОДНИМ СКАРБОМ

Посилаймо дітей на науку музики і співу. Даймо їм добрий варстат праці, який може дати їм кусень хліба, а дотого й славу.

Попри багату землю обдарила нас природа одним великим скарбом: великою музикальністю. Скільки то на цю тему в нас не говориться! Скільки не пишеться! Таж чуемо й читаемо, що українська пісня відчинила нам вікно у широкий світ, що вона доконала того, чого не в силі були доконати вчені, політики і дипльомати. Всі ми підносимо, що з нашого народу в найтяжших часах виходили славні музики і світової слави артисти, що своїми голосами чарували чужинців. Всі ми знаемо, що стати добрим музикою чи співаком це заразом і добрий бизнес, це дорога до світової слави і до величезного маетку. І всі ми бачимо, як инші народи, від нас менш обдарені з природи музикальними здібностями, пнуться до цього, щоби видати славних композиторів, музиків чи співаків, які ставалиб гордощами нації й які стягалиб міліони з инших народів і країв і льокували ті капітали в своїх народних інституціях, чи то своєю жертвенністю допомагали своїй батьківщині. До якого великого впливу може дійти славний музик чи співак, видно найкраще по відомім польськім пяністі Падеревськім, про якого шуткуючи кажуть, що він виграв Полякам польську державу на фортепяні.

Беручи це все під увагу приходиться нам з початком нового шкільного року звернути увагу наших батьків, щоби вони памятали на той цінний скарб, яким природа обдарила український нарід. Діти наші, як відомо, дуже музикальні й мають природний нахил і замилування до співу й музики. Булоб гріхом, колиб батьки їх давали нидіти тим таланам, як це здебільшого практикувалося досі. Бо вчитися співу чи музики, це значить рівнож добувати собі фахове знання і варстат праці. Та ми не хочемо тим сказати, що треба через це залишити науку в школі чи в варстаті. Тепер такі часи, що людині треба знати ремесло й інший фах. Ми хочемо тільки піднести вагу співу й музики як варстату праці, який для многих Українців може дати змогу осягнути такі успіхи, які в іншім фаху йому дуже важко, а то прямо немислимо осягнути.

Тому посилаймо дітей до музичних шкіл, якщо тільки добачуемо в них музичний талан. А притім памятаймо на це, щоби дитину віддати в добрі руки фахового учителя. Не дивімся на це, який учитель дешевий, бо та дешевість означае дуже часто даремну витрату гроша й даремний труд дитини, коли даемо дитину до дешевщого вчителя, не-фахівця. Бо такий учитель не то, що нічого не навчить, але ще звихне талан дитини. Тому краще післати дитину до чужого, а доброго вчителя, як до свого партача. „Свій до свого" не є тут ніяким національним постулятом, а навпаки, є національним гріхом. Ми нарочно ставимо справу так отверто й ясно, щоби в такий самий спосіб піднести й другий бік справи.

Як в краю так і тут в Америці ми вже вийшли з пеленок і під оглядом музично-артистичним. Як там, так і тут маемо людей, які покінчили відповідні студії, а навіть найвисші музичні школи, і які мають дипльоми, видані чужинецькими найвисшими музичними установами. Маемо своїх композиторів і артистів відомих зі своїх праць і виступів та з ширшої громадянської праці. І булоб дійсно національним гріхом, колиб ми, маючи у себе того рода фахові сили, пхалися до чужих. Коли ходить про українських учителів музики чи співу, то їх фаховість можна дуже легко провірити. Це люде здебільшого відомі нашому громадянству. Многих з них загнала до Америки наша національна недоля. Рука окупантів заважила й на їх особах і їм прийшлося жити тут за морем. **Наш національний інтерес вимагае того, щоби ті люде працювали серед нашого народа, бо вони сини того народа, знають його душу, його болі й радости, знають його пісню і її розвій в минулому й сучасному і вони одні можуть вшанувати гідно нашу музичну культуру. Вони одні можуть запалити молоді серця американсько-українських дітей до української пісні й музики, вони одні можуть виховати нових артистів і музиків, які продовжувалиб нашу традицію на музичнім полі.**

Тому з новим шкільним роком памятаймо на це:

Наділилила нас природа одним великим таланом, який і є в наших дітях, що родилися тут на американській землі. Той талан дае змогу нашим дітям добитися кращих життевих умов. Тому даймо нагоду вчитися нашим дітям музики і співу. Але вчім їх у фахових людей, в першій мірі у фахових Українців, бо фахові Українці будуть вчити не тільки фаху, але будуть намагатися через музику защіпити в молодих серцях любов до українського народа і його штуки.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912,

Of "Svoboda", (Liberty) Ukrainian newspaper published DAILY at Jersey City, N. J., for October 1, 1929.

State of New Jersey, County of Hudson.

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared Peter Macheyowsky, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the "Svoboda", and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management and the circulation, etc., of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor, and business managers are: Publisher: Ukrainian National Ass'n, Inc., 83 Grand St., Jersey City, N. J. Editor: Emil Revyuk, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Managing Editor: Luka Myshuha, 83 Grand St., Jersey City, N. J. Business Manager: Peter Macheyowsky, 83 Grand St., Jersey City, N. J.

2. That the owners are: Ukrainian National Association, Inc., Fraternal Order. Nicholas Muraszko, Pres. & Trustee, 852 Clifford Ave., Rochester, N. Y.; J. Kashtaniuk, Rec. Sec. & Trustee, 83 Grand St., Jersey City, N. J.; B. Levczyk, Treas. & Trustee, 48 Washington Ave., Elizabeth, N. J.

3. That there are no bondholders, no mortgagees and no other securities.

5. That the average number of copies of each issue of this publication sold or distributed, through the mails or otherwise, to paid subscribers during the six months preceding the date shown above is 17.000 per each issue.

PETER MACHEYOWSKY, business manager.

Sworn to and subscribed before me this 1st day of October, 1929.

HARRY JEWUSIAK, Notary Public
(My commission expires December 7, 1933).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ НА ДАЛЕКОМУ СХОДІ.

Українська еміґрація в Тяндзині.

Недоля українського народу розкинула по всьому світу його синів. Не лише в Америці та Европі, але й у далекому Китаї знаходяться Українці, що змушені тимчасово залишити свої рідні землі, шукаючи захисту від „культурних" московських варварів у „диких Азіятів".

Опинившись на далекій чужині, свідомі Українці, не зважаючи на переслідування їх зі сторони ріжних російських чорносотенних еміґрантських ґруп, що використовують свої звязки й впливи серед Китайців для переслідування Українців, творять українське національно-культурне життя. Там на далекій чужині, зокрема українська громада в Тяндзині робить велику культурно-національну роботу, освідомлюючи своїх несвідомих земляків та знакомлючи чужинців з культурними скарбами українського народу. В тяндзинській російській ґазеті „Наша Заря" часто поднибуемо ріжні рецензії та відомости про культурний рух серед Українців. Треба сказати, що ті рецензії відзиваються як найкраще про українські концерти та вистави, які влаштовуе тяндзинська українська громада.

Там ми знаходимо відомости про великий концерт у честь Тараса Шевченка, про виставу „Назар Стодоля", „Невольник", „Запорожець за Дунаем" і т. п. та в англійській ґазеті „Норт Чайна Стар" знаходимо велику статтю, в якій англійською мовою переказано зміст „Запорожця за Дунаем" й вислови захоплення красою самої оперети та виставою її.

Отже живе й шириться культура українського народу серед несвідомих наших земляків, збуджуючи в них почуття національної свідомости та гордости; шириться вона поміж чужинцями й на кождому кроці підкреслюе, що український нарід, це культурний нарід, який мае свої окремішности культурні та національні.

Отак зусиллями всіх свідомих українських одиниць український нарід поволі, крок за кроком, здобутае собі належне місце серед усіх народів світу. Краплина за краплиною, але единим фронтом, хоч і на ріжних ділянках та в ріжних місцях і ріжними засобами, творимо ґрунт для майбутньої державности українського народу. Честь і признання належиться тим свідомим одиницям, що на чужині й у тяжких матеріяльних та правних обставинах творять велике діло, кладучи цеглини на будову відродження свого рідного народу.

П. Ч.

Толстой і число 28.

В Англії повстало товариство імени Толстого для видання його всіх творів і вшанування сотих роковин його уродин, що припадали 28. серпня 1928 року. Дочка Толстого, що живе постійно в Парижі, в інтервю з журналістом звернула увагу на число 28, яке відіграло ролю в житті її батька. І так примірно 28-го народився перший син Толстого, 28-го прийшов лист від видавця, що повідомляв про видання першого твору Толстого („Спогади з дитячих літ"), 28-го також Толстой утік із дому від своеї родини.

Н. Н.

Радянська Україна.

(7)

V.

Українізація та її мізерні наслідки.

Проте це становище погіршуеться тим фактом, що значна скількість Українців робітників та службовців у значній мірі зрусифіковані й не знають української мови. Так з усієї скількости робітництва говорять: українською мовою тільки 30%, російською 60%, жидівською 7%, иншими 3%. Особливо мало робітників, що розмовляють українською мовою, в індустріяльній ґрупі (всього 22%, російською 70%). Так з усіх гірників тільки 15% знають українську мову, з металістів теж 15%, а решта уживае переважно російську мову (коло 80%). По инших ґрупах теж панує російська мова, але скількість робітників, що знають українську мову, всеж таки складае не менше третини. Так поміж залізничниками таких робітників нараховуеться до 42%, поміж цукровиками коло 60%, поміж почтовиками 55%, поміж харчовиками 43%, а в ґрупі робітників землі та лісу навіть 68.3%, у ґрупі розумової праці скількість знаючих українську мову поміж учителями досягае майже 60%, а поміж службовцями 42.6%.

Проте, як узяти на увагу те, що навіть не всі Українці робітники та службовці вміють читати та писати українською мовою, то стане цілком ясним, **що російська мова є пануючою якраз у тих суспільних ґрупах, що нині тримають владу на Україні.** Це видно з того, що Українці в 1926. р. складали 49.8% усіх робітників та службовиків, а говорили з них українською мовою тільки 33.2%, читали 40.9% і писали 35.1%; Росіяне складали 31.6%, а говорили російською мовою аж 66%, читали 91.2% та писали 91.4% всіх службовців та робітників; Жиди складали 12.8%, а говорили з них жидівською мовою 7.5%, читали 7.1% і писали 6.8%; инших було 5.8%, говорили на инших мовах 3.1%, читали 5.6% і писали 5.2%.

Характеристичне отже, що найгірше знають українську мову промислові робітники, тоді, як у ґрупі розумової праці (переважно службовці та учителі) **відсоток знаючих українську мову значно висщий.** Це пояснюеться тим, що службовців совітська влада примушуе українізуватися. Якраз тому у промисловій ґрупі, де в 1926. р. було Українців 41.6%, говорили з них українською мовою тільки 22.1% і писали 17.3%, тоді, як у ґрупі розумової праці, де було Українців 52.4%, говорили українською мовою 43.7%, читали 66.8% і писали 62.1%. Цікаво одначе, що значний відсоток зукраїнізованих службовців тільки читае та пише українською мовою, але не вміє говорити, тоді, як велика скількість робітників говорять українською мовою, але не вміють читати та особливо писати.

Отже не дивно, що й пануюча КП(б)У, у складі якої в 1927 р. було 177 тисяч членів та кандидатів, з яких 71% складали робітники, 14% селяне, 1.15% службовики, **нараховуе лише 42% Українців (з них українську мову знають тільки коло половини), 42% Росіян, 12% Жидів і 6% инших.** Майже той самий склад мае і спілка комсомольців. Цілком зрозуміло, що при такому партійному складі **партія у своїй роботі (зокрема партійні школи на Україні на 60—70% російські), користуеться переважно російською мовою, бо якраз відповідальні члени партії не знають української мови і не бажають українізуватись.** Таксамо і вся профспілкова культурробота, не кажучи вже про иншу, **провадиться головним чином російською мовою.** Так, не зважаючи на те, що в складі виборних робітників окрвідділів профспілок Українців в 1927. р. було 48.7%, що серед членів ФЗМК (Фабрично-заводських місцевих комітетів) навіть 52%, а в складі клюбів Українці становлять 50.7%, **бесіди та лекції українською мовою** становили у гірників 8.9%, у металістів 24.2%, у цукровиків 52%, у залізничників 18.3%. Художні вистави українською мовою відбувались у гірників на 21.8%, металістів на 28%, хеміків на 28%, цукровиків на 56%. Гуртова робота провадилась українською мовою у гірників на 17%, у металістів на 33.9%, у хеміків на 20%, у шкіряників на 50%, у цукровиків на 74%, у текстильників на 66.7%, разом по індустріяльних спілках на 35.6%. **Характеристичне також, що 80—90% стінгазет виходить російською мовою, що українські профспілки не мають своеї української преси** (тільки спілка учителів та службовців видають тижневик „Народний Учитель" та „Службовець").

Та не тільки у партійній та профспілковій роботі, а також **у цілому совітському державному апараті все ще панує російська мова,** не зважаючи на політику українізації, яка провадиться вже кілька років. А це тому, що совітський апарат складається переважно з Росіян та Жидів, особливо по містах, де також неукраїнське населення не складае коло 50%. **Через те поміж містом та селом на Україні помітно напруження не тільки на господарському полі,** оскільки місто та промислові центри визискують село, бо постачають дуже дорогі вирсби, а намагаються взяти у селян їх продукти праці по дешевим цінам, **а також на національному ґрунті,** бо українським селянам доводиться стрічатися головним чином з Росіянами та Жидами (останніх особливо богато у хлібозаготовних органах, робітничій споживчій кооперації та фінансово господарчих установах взагалі). Не треба також забувати, що по містах ще й **нині взагалі панує російська мова та культура, що місто уважае українську мову другорядною та селянською, а російську головною або пролетарською** (раніше російська мова уважалась панською, а українська мужицькою). І такі погляди панують не тільки в колах дрібної міської буржуазії, де велика скількість Росіян та Жидів як службовців так і робітників, але навіть чимало комуністів, а також й Українців, що не знають української мови, дуже вороже ставляться до української культури й саботують політику партії та не бажають українізуватися. Цікаво, що якраз деякі робітники та службовці з походження Українці, засвоївши російську мову та здобувши таким робом собі самотужки ту чи иншу освіту, цебто вибившись у люде власним горбом, досить часто виступають проти українізації, бо, мовляв, доводиться ще раз переучуватись, а вони сподівалися, що вже вибилися в пани (психольоґія та по части й ідеольоґія колишніх славнозвісних Малоросів, які поборювали за царського режіму український рух не менше справжніх Росіян-націоналістів).

Через те національна політика компартії України, яка за всяку ціну намагаеться зменшити прірву поміж містом та селом шляхом українізації державного апарату, профспілок, освіти та культурної роботи взагалі, зустрічае величезні перешкоди та саботаж з боку самих ріжноманітних елементів. Правда, на Україні Росіяне не в стані зривати українофільську політику совітської влади в таких розмірах, як це ми знаходимо на Північному Кавказі (де нараховуеться понад 3 міл. Українців, або в прикордонних повітах Курщини та Вороніщини (де Українців є коло 2 міл.), не кажучи вже про тих майже 3 міл. Українців, що переселились на Поволжа, Сибір, Урал, Далекий Схід та Казакстан. Там Українці, як і на українських землях по цей бік Збруча, далеко не скрізь мають навіть свої початкові школи. Проте й на Україні Росіяне та у значнішій мірі Жиди дуже затримують розвиток, а головно поширення української культури.

Сама совітська влада та компартія теж не послідовно переводить свою національну політику, занадто рахуючись з тим фактом, що за царського часу російська культура здобула собі доволі міцні позиції по містах та промислових центрах. Так нпр. **на Україні ще й тепер нараховуеться тільки 30% українських театрів, а решта 65% російські,** та 5% инші. Далі **з 5,000 книжок, що вийшли останнього року на Україні, коло половини було надруковано російською мовою.** Тимчасом у самій Росії було надруковано російською мовою коло 25 тисяч книжок, які у значній скількости розходяться й на Україні (особливо політична та профспілкова література, тоді як на українській мові цієї масової літератури видаеться дуже мало). Таксамо на Україні виходить тепер усього коло 90 ґазет (з них українською мовою тільки 55, та й то переважно селянських тижневих, а щоденних лише 7—8) з тиражом у майже 900 тисяч примірників, а з них російських переважно щоденних з тиражом у 350 тисяч примірників аж 24 (на инших мовах виходить 11 ґазет з 50 тисячним тиражом). Коли взяти на увагу, що Україна передплачуе також значну скількість російських ґазет, яких нараховуеться в Союзі около 395 з тиражом у 6.318 тисяч, то тираж українських ґазет (коло пів міліона) треба вважати занадто малим. Крім того **на Україні є всього одна щоденна робітнича ґазета українською мовою, а російських щоденних аж 15** (жидівських теж одна). Навіть у порівнанні з закавказькою федерацією, де виходить 34 ґазети (з них тільки 6 російських) з тиражом коло 300 тисяч, та білоруською републикою (19 ґазет з тиражом у 120 тисяч примірників) **Україна мае замало українських щоденних ґазет та невеликий тираж.** Таксамо на Україні виходить мало журналів (124, з них українських лише 80, російських 30, на инших мовах 14) у порівнанні з Росією (1,160). Тимчасом якраз російські журнали й без того заливають Україну, а також инші републики Союзу, бо **тираж усіх українських журналів виносить всього 600 тисяч примірників,** тираж журналів инших републик тільки 400 тисяч (усіх журналів на мовах инших націй крім української та російської виходить тільки 50, тоді як ґазет 100), **а тираж російських аж 7 міліонів.**

(Дальше буде).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Наші діточі примхи в громадянськім життю.

Дивний той наш український нарід. Коли щось нового приходиться творити в громадянськім життю, то ми звичайно беремося на словах дуже гаряче, а на ділі тягнемо вузько й на нічім кінчимо. Цей примір можна приписати як цілій нашій нації так і кожній українській громаді зокрема.

Коли повна чарка перед нами, тоді ми все робимо, — все можемо, тоді у нас героїв хоч під рубель таскай. Ми годні тоді для України пожертвувати навіть своє життя. Тоді вигукуємо, що ми сорокміліонова нація, що шапками своїх ворогів побємо й бємо, аж поки чарки не випорожнимо.

Так звичайно у нас буває на всяких забавах. Зате в буденній праці ми не проявляємо ніякого енергійного національного життя. Скоро забуваємо, що при чарці зобовязались на ділі довершити.

Коли зійдуся де зі своїми товаришами на забаві, то наслухатись не можу: „Якби то добре було, якби в нас те було, якби ми шанували чоловіка, колиби він нам дорогу показав. Та ми його на руках носилиби". І кілько тих „коби": „кобито добрий народний діяч, колиби священик, колиби диригент, колиби учитель. Боже, Боже, що то ми не показалиб. Таж жаден нарід у світі не має такої пісні, такого таланту, такої краси, такої штуки. Геть цілий світ нас на руках носивби, колиби лише провідники".

Оттак все говоримо, як в тій пісні без кінця: „у попа була собака". Таких хвальків можна побачити всюди при забавах. На словах вони все роблять, а на ділі нічого. Зате коли одиниці візьмуться до творчої праці, до праці, котраби принесла плоди для нашої нації, то тих чаркових героїв ніде не чути. Раби, що не можуть побачити денного світла. Їх рабська душа не хоче використати сонця, котре для всіх однаково світить. Отце така свята правда, з котрою наша громада мусить числитися й поставити цьому границі. Думаймо й робім, поки не запізно.

Ми тепер маємо примірного священика в особі прот. о. Каськова. Він талановитий диригент, добрий учитель, до цього закасав рукави до праці, для добра нашої громади. Все кличе наших громадян до праці, до науки, до громадського українського життя тут на земли Вашингтона. Та на диво ми чомусь не чуємо тих зазивів, з котрими він кожного тижня звертається до нас, а головно завзиває нашу громаду до створення свойого хору „Боян". У нас можна дуже гарний хор зорганізувати, колиб ті талановиті співаки, що мають вишколення, лише зійшлися на проби й відспівали те, що знають. Ціль хору дуже благородна: виступити для прославлення української пісні на радіо, котре проспіває нашу пісню по цілій Америці.

Чомуж ми не відзиваємося? Хочемо того, чого не маємо. А як є, то ми вже чого иншого бажаємо. І так усе, коби лише нарікати, але праці, посвяти, солідного поступовання, щирости, витревалости, завзяття — то це не для нас, то для Німця, для Поляка, або хочби й Москаля.

Ох як ми будуємо Україну!

Мовляв, нехай він а не я: чому я маю бути першим? І так все в нас. Ак коли дірвемося до чарки, то знова нарікаємо й говоримо: „Школи нам треба, ой треба! Читальні в нас нема, бо вороги народної просвіти не хочуть нам сонця-світла дати" і т. д.

Таке в нас скрізь можна почути. А чи ми подумали над тим, що прецінь тут на земли Вашингтона ніхто нас не спиняє творити свої школи, тай не тільки що не спиняє, але помагає, тільки треба нашої праці.

Хтож нам поможе, коли ми самі для себе нічого не зробимо? Нам конечно треба дати самим бодай початок. Ми не годні своїх фантастичних мрій силою накинути. Мусимо знати, що життя для нашої нації тепер стілько неприятливе, що мусимо самі й всюди робити початки. В початках берімся до маленького, а з маленького ідім поволі до великого. І таким робом зробимо велике діло.

Покищо є в нас хор, то не відпекуймося, а прийдім: ми баси, ми тенори, ми сопрани, ми альти й спробуймо, як то громадою обух сталять і побачимо, який хор ми створимо. Не кажіть, що хто замужний, чи жонатий, то вже голос стратив. Ще такого не чувати, щоби хто через женячку перемінив свій голос. Хіба на ліпше, бо замісць одного може двоє ходити на проби й то ще в товаристві. Значить, приємніше. Хор, як військо: дає дисципліну, учить, здобуває людські симпатії для нас самих і нашого народу, а яка то честь і приємність належати до хору!

Так саме й зі школою. Говоримо, говоримо, пишемо, пишемо, кождий писака аж розпинається за школою. Багато званих..., а в школі? Ану подивіться на тих письмаків, чи хоч одну дитину їх знайдете. Щож то, вже проїлася їм школа? Не хочуть, щоби їх дитина по українськи читала? Вже їх не бавить, як їх рідна дитина, їх скарб, до них заговорить граматично нашою українською мовою. Не хочуть вони, щоби їх душа росла на згадку, що рідна дитина належить до великої громади української молодіжи.

Хіба ми не Українці? Чи може навіть не люди? Ну, то щож ми є? Чейже кождий чоловік до чогось стремить, над чимсь промишляє, якусь думку леліє. А яка в нас збірна думка? Яка наша ідея? Який наш ідеал в Америці? Хіба само нарікання для приємности? А-ну, застановімся громадою та роздумаймо!

М. Скибінський.

ПОКЛІН ТІНЯМ МАРКІЯНА.

Величаве свято в Підлисю.

Як попередніми роками, так і цього року відбулося 11 серпня в Підлисю свято в честь Маркіяна Шашкевича. Звідусіль прибули великі маси народу, щоб поклонитися „пробудителеві Галицької Землі". Прибули теж Соколи з околичних сокільських гнізд, що бажали звеличати свято вправами, як кожного року.

Раділа душа і всміхалося око кожного, що бачив надтягаючі маси народу пішки і фірами, хто оглядав карні ряди Соколів, що рівним кроком спішили під величавий хрест на Підлиську Гору.

В год. 10. почалася Служба Божа під проводом о. мітрата Базюка. Перед побудованим у стіп хреста вівтарем уставились процесії в окружені почесної сторожі Соколів, за ним вірні й гості, що в святочнім настрою слухали богослуження. Та цей поважний настрій не спинив наших опікунів перед сповнюванням своїх „обовязків". Ось прим. у часі Служби Божої поліцай ч. 1049 захотів списати собі уставлених Соколів і щойно заввага одного з присутніх запобігла профанації релігійного обряду. Це був зрештою тільки початок бо пізніше всі довідалися про заборону Соколам виступати з правами, про що повідомлено комітет свята щойно 10 серпня пополудні...

По скінченій Службі Божій виголосив гарну проповідь о. Юрик. Після того відіграла злучена сокільська орхестра з Лагодова і Глинян „Боже великий, єдиний", а наконець Соколи перейшли перед могилою, віддаючи поклін Тіням Маркіяна.

Дальша програма обіймала забави молоді, як танки і гопак колом, Катерину і вправи на коні мущин та жінок при такті вальця. Гарно це виглядало. Але хто бачав свята минулими роками, почував в душі глибокий жаль до тих, які старалися цього року велич його всіми силами зменшити. Ще довго під вечір ходила молодь по площі, та забава якось не йшла. Всі говорили про перебуті події, дивлячись, як час до часу поліцаї записували якогось Сокола, питаючи, чи має дозвіл носити однострій... Чейже знаємо, що всі Соколи носили до недавна однострої і ніхто від них ніяких позволень не домагався. А чи можна взагалі назвати „переступленням діяльности Товариства" показ сокільських вправ? Що це за Соколи булиб, якби не робили вправ!?

Та не зважаючи на ці перепони, цьогорічне свято в Підлисю випало гідно. Присутність яких 15,000 людей, трох орхестр, великі маси гостей зі Львова й околиць наповняли всіх радістю, що свідомість наша росте. Особливо далося завважити поважне число української інтелігенції. Комітетови свята, що так багато труду вложив у його підготовку та через заборону не міг використати цілої програми, належиться признання.

Остапович.
(„Діло").

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

В Елібазетпорт, Н. Дж., в суботу, дня 21-го вересня 1929, около 11-ої години перед полуднем помер член товариства Запорожська Січ, від. 234 У. Н. Союза, Семен Ронік. Він помер на удар серця. Похорон відбувся в понеділок, дня 23 вересня, при співучасти всього товариства. Покійний був родом зі села Яглуш, повіт Рогатин. До Америки прибув другий раз дня 6-го червня 1924 р. До товариства Запорожська Січ, від. 234 У. Н. Союза, вступив дня 13-го мая 1927 р. Покійний полишив жену Розалію й дві дочки: одна два і пів року, а друга сім місяців. Семен є заслужений член нашого українського народу, бо брав чинну участь в 1918—1919 р. в боротьбі за визволення свого народа в Галичині. Нехай чужа земля буде йому пером!

К. Пілат, секретар.

Москаль у степах.

Иде Москаль з косою, посвистує, і песик за ним біжить.

— Куди йдеш, Москалю? — питають наші люде.

— Касіть!

— А собачкаж нащо?

— А вот, что сам не сем, так сабачка ісєст!

Вертається Москаль з косовиці, ледви ноги волочить.

— Здоров був, Москалю! Звідки йдеш?

— Касіл, чорт меня насіл!

— А собачка де?

— Ісєл!

КИТАЙСЬКИЙ ГУМОР.

Чоловік, що хотів мати заставничий дім.

Був раз чоловік, що задумав отворити заставничий дім. Спитався знакомого, скільки менше-більше грошей треба на таке підприємство.

— Щоби ти міг зладити велику випозичальню, мусів би ти мати сто тисяч таелів, одначе на невеличке підприємство вистане тобі десять тисяч.

— Аж стільки? — спитався чоловік здивовано. — Я думав, що вистарчить крамничний прилавок і кілька довжних записів.

Переконання, що більше не потребуватиме, так дуже зросло в ньому, що одного дня справді відчинив крамничку з кількома заставними листами, як оборотовим капіталом.

Небаром прийшов до нього хтось із одягом. Новий власник заставничого дому виповнив карточку, не забув також записати суми, за яку одяг заставлено, дав карточку заставляючому та взяв одяг. Одначе це заставляючого зовсім не вспокоїло, тому спитався, що буде далі.

Власник заставничого дому відповів спокійно:

— Любий приятелю, колиб я дав тобі нині гроші, то прецінь мусиш мені їх вернути, коли схочеш викупити свій одяг. Щоби були полагоджені справи, звязані з приниманням і віддаванням грошей, буде для нас обох найкраще, коли не робитимемо нічого більше, лише, як будеш викуповувати застав, заплатиш мені проценти.

Скучний оповідач.

Корабель, занятий вповні подорожними, мав саме відїздити від берега, коли в останній хвилі прибіг який чоловік, що хотів ще дістатися на чердак.

— Не маємо вже місця! — говорили йому моряки.

Одначе тамтой не дав відстрашитися.

— Коли приймете мене, оповім вам оповідання.

Цим звернув на себе увагу подорожніх. Вони сказали:

— Не маємо ніякої роботи, а подорож скучна. Колиж оповідатиме нам щось, час минатиме нам скорше.

І позволили ввійти тому чоловікові на чердак корабля. Подорожні збилися до купи, так що новому подорожному найшлося ще місце. Просили його, щоби додержав слова.

Цей без вагання зачав:

„Великий воєвода Чао Чао йшов раз із 830 тисячами їздців на південь. По дорозі мали перейти ріку, через яку замісць моста перекинене було одно бервено. Переїздили один за одним.

Тут оповідач старався наслідувати ногами тупіт копит. І робив це так довго, аж слухачам вичерпалася терпеливість і вони кричали до нього:

— Таж оповідай далі!

— Мусите підождати, аж перейдуть міст — відповів. — Коли 830 тисяч людей на конях мусять переїхати мостом, що поправді складається лише з одного бервена, то воно не йде так скоро. Тай при цьому треба бути обережним, щоби не впасти в воду.

І спокійно тупав далі. Раз-у-раз домагалися від нього слухачі, щоби оповідав далі, та даремно.

— Не можуть ще всі бути на другому березі. Мусять їхати помало й обережно.

— Туп, туп, туп, туп!

Корабель доплив до місця призначення, одначе оповідання не скінчилося, бо Чао-Чаове військо ще не мало доволі часу перейти через бервено.

Антін Чехов.

СТРАХ.

Землемір Гліб Гаврилович Смирнів приїхав на стацію Гнилички. До села, де мав робити поміри, мусів їхати фірою яких трицять-сорок верст.

Скажіть, будь ласка, де тут міг би я дістати почтовий віз — спитався землемір стацийного жандарма.

Що? Почтовий амбулянс? Довкола на сто верст не подибаєте навіть комунікаційної собаки, не то почтовий тіз... А куди хочете їхати?

— До Дівкина, у добра генерала Хохотова.

Коли так, — позіхнув жандарм — то пійдіть за стацію, там стоять мужики, які беруть подорожніх.

Землемір відітхнув лекше та пішов за стацийний будинок. Після довгих переговорів зговорив високого, кремезного мужика, з вісповатим лицем у подертому жупані.

— Чорт зна, що це в тебе за віз! — сказав землемір — Бог зна, де перед, а де зад?

— Що тут богато говорити? Де кінський хвіст, там перед, а де ви, пане, сидите, там зад.

Коник був молодий, але худощавий, з розкряченими ногами й пообкушуваними вухами. Фірман сів на віз і вдарив коня батогом. Кінь лише стряс головою. Колиж мужик став кричати та ще раз ударив, віз закрипів і затрясся наче в лихорадці. Як фірман ударив третій раз, віз рушився, а за четвертим покотився.

— Мабуть цілу дорогу будемо так їхати? — спитав землемір та аж підскочив на возі, так ним підкинуло. Він дивувався, як то мужики вміють їхати поволеньки наче слимаки, а рівночасно трясти так страшно, що мало душі не виженять із тіла.

— Не журіться, пане, вже ми якось доїдемо! — вспокоював мужик. — То молода кобила, дуже добра. Треба лише, щоби розбіглася добре, потім уже годі здержати її. В-йо! проклята!

Як віз відїхав трохи поза стацію, стало смеркатися. Праворуч землеміра простягалася темна, замерзла безмежна рівнина... На овиді, де рівнина зникала й зливалася з небом, кінчався понурий осінній день. Лівобіч дороги, в півмрячному повітрі маячіли якісь горби, а може це були тамтогорічні стіжки сіна, або село. Що було попереду, землемір не міг бачити бо з того боку заслоняли все широкі фірманові плечі. Було тихо, але холодно та морозно.

— Яка сумна, відлюдна околиця, — подумав землемір і старався заслонити вуха відгорненим ковніром. — Ніде живої душі. Не тяжко, щоби чоловіка осьтут напали грабіжники й ограбили, так що навіть і собака не гавкнула би. Тай той фірман якийсь такий. Лише глянути на ці його плечища! Колиб він торкнув чоловіка лише одним пальцем, зараз душа втікла би з тіла! Тай, якийсь він такий підозрілий з лиця!

— Слухай, братіку — спитав землемір — як називаєшся?

— Хто? Я? Климко...

— Ну, любий Климку, як тут? Чи безпечно тут? Нема тут лиходіїв?

— Ні, сохрань Боже... Чого тут малиб бути лиходії?

— Добре, що нема лиходіїв.. Та на всякий випадок я забезпечився й узяв зі собою три револьвери, — говорив неправду землемір. — А з одним револьвером, знаєш, нема що жартувати. Можна дати собі раду навіть і з десятьма грабіжниками...

Стемнілося. Нараз віз заскрипів, заскреготав, стрясся та звернув наче не хотячи на ліво.

Де він везе мене? — подумав землемір. — Досі їхав просто, а тепер нараз на ліво. Ще чого доброго, той драб завезе мене в якусь закутину та... та... таке вже траплялося! — Слухай-но! — сказав він до фірмана — ти кажеш, що тут не є небезпечно? Шкода... Я радо борюся із грабіжниками... Так на око виглядаю слабовито, але сила в мене наче в бика.. Недавно напали були на мене три опришки... І що гадаєш?... Одному всадив я кулю, що на місці згинув, а два інші пішли на заслання на Сибір за напад. Та відкіля в мене така сила, я сам не знаю... Я можу кождого сильного чоловіка, ось наприклад тебе, схопити рукою тай вже тобі кінець.

Клим обернувся до землеміра, закліпав очима й цвяхнув коня.

— Так, братіку, — говорив землемір — не дай тобі Боже зачати собі зі мною. Не лише, що повідриваю тому, хто собі зі мною зачне, руки та ноги, але він мусить іще відповідати перед судом... Я знаю всіх суддів і комісарів поліції... Я урядова особа, на дуже знатному становищі... Бачиш, я їду тепер, а влада знає про це, тому подбала, щоби мені не сталася яка лиха притичина. Всюди по дорозі, поза корчами поскривалися урядовці та поліцаї... С-ті-й! — заревів нараз землемір — куди їдеш? Де мене везеш?

— Або не бачите, де? До ліса!

— Справді до ліса... — подумав переляканий землемір. — А я вже налякався... Він певно вже завважав, що я боягуз. Чогож це він станув тай чого це він раз-у-раз оглядався на мене? Певно задумав щось лихого... Передше віз ледви котився, а тепер, диви, як йому спішно!

— Слухай, Климе, чого так гониш конем?

— Я не гоню, він сам так біжить... Як уже розженеться, нема вже сили зверждати його... Конині самій недобре, що є неї такі ноги.

— Брешеш, братіку! Бачу, що брешеш! Та я лише можу порадити тобі не гнати так занадто. Стримай коня... Чуєш? Стримай!

— Чому?

— Тому... тому, що за мною, від стації мають надійти ще чотири інші урядовці. Їдь так, щоби вони наздігнали нас... Вони обіцяли, що здогонять мене в отсьому лісі... З ними буде веселіше їхати... То здорові, сильні хлопці... Кождий з них має револьвер... Чого раз-у-раз озираєшся та підскакуєш наче на шпильках? Я, братіку... ну... Ти не маєш чого оглядатися... на мені нема нічого цікавого... лише револьвери... Коли хочеш, зараз витягну їх, покажу їх тобі... коли хочеш...

Землемір вдав, ніби хоче щось шукати в кишені, та в цюж мить сталося щось таке, чого він зовсім не надіявся. Клим зіскочив зараз із воза та побіг рачки в гущавину.

— Вартівники! Варта! — кричав він. — Бери, проклятий, коня й віз, лише остав мою душу!

Чути було його скорі, чимраз дальші кроки, шелест корчів — потім усе затихло... Землемір здумівся на таку поведінку фірмана. Насамперед здержав коня, потім сів трохи вигідніше на возі та призадумався.

— Він утік... налякався... такий дурень... Щож мені тепер робити? Самому їхати далі годі, бо не знаю дороги, тай люди погадали би, що я вкрав йому коня... Що робити? Климе!! Климе!!

— Климе! — відповів відгомін.

На думку, що прийдеться йому цілісеньку темну ніч у холоді пересидіти та слухати лише завивання вовків і іржання сухої кобили, зморозило землеміра поза спиною.

— Климоньку! — кричав він — голубчику! Де ти, Климоньку?

Цілі дві години кричав так землемір і щойно, як уже зовсім захрип, освоївся з думкою, що мусітиме заночувати в лісі. Аж ось легенький вітер доніс чийсь стогін.

— Климе! Це ти, голубчику? Їдьмо вже!

— Ти хочеш мене вбити!

— Алеж ні, я лише так жартував, голубчику! Присягаюся тобі, я лише жартував! Таж я зовсім не маю револьвера! Я лише зі страху говорив таке! Прошу тебе, їдьмо! Я змерз!

Клим роздумав, що справжній розбишака вже давно був би втік з конем і з возом, тому нерішучо показався з ліса та підходив до землеміра.

— Алеж ти дурний! Чого ти налякався? Я... лише зажартував так собі... а ти вже боїшся... Сідай!

Ісусе Христе, — бурмотів Клим, сідаючи на віз. — Колиб я був знав це, я і за сто карбованців був би не поїхав... Я мало що не вмер із страху...

Клим цвякнув коня. Віз стрясся. Клим іще раз ударив і віз рушився. За четвертим разом, як віз уже покотився, землемір заслонив собі вуха ковніром від плаща та задумався. І дорога і Клим не здавалися йому небезпечні.

Помилився.

Гість у гостинниці просить сусіда, щоби був такий добрий та присунув йому сіль.

— Зверніться до вейтера.

— Перепрашаю, — каже тамтой — я помилився.

— Що? То ви може взяли мене за вейтера?

— Ні, за джентельмена.

ВИКАЗ ТИХ, ЩО БАЖАЮТЬ ВОЛІ РІДНОМУ КРАЄВИ.

(Жертви, надіслані до Обєднання в липни 1929 року).

Когус, Н. Й. д. Зальопаний переслав збірку, призначену на часопись „Сурму" 13.25

Гластонбури, Конн. д. Патинок переслав збірку, призначену на „Сурму" 5.50

Бронкс, Н. Й. д. Зазуляк на укр. інвалідів 1.00

Бриджпорт, Конн. д. Никорчук переслав збірку Зелених Свят для укр. інвалідів 14.00

Шикаго, Ілл. д. Куропась переслав від Стрілецького Гуртка ч. 6 як даток на допомогу інвалідам з нагоди Зелених Свят 52.00

Шикаго, Ілл. д. Скородинський переслав на укр. інвалідів 2.00

Клівленд, О. д. Репужинський переслав з забави в гром. Гули збірку, призначену на укр. інвалідів 13.00

Філяделфія, Па. д. Дацьків жертвував на укр. інвалідів 2.00

Джерзі Сиґі, Н. Дж. д. Іван Гусар жертвував на укр. інвалідів $10, а Анна Гусар $1. Разом 11.00

Темс, В. Ва. д. Іван Маґун жертвував $20.00, а д. Микита Маґун $5. Гроші призначені як слідує: на Рев. Фонд $10, а для укр. інвалідів $15. .... 25.00

Клівленд, О. д. Миланич переслав збірку з забави в гром. Чайки, призначену на боєвий фонд 8.00

Шикаго, Ілл. д. Генсьорський жертвував $2 для укр. інвалідів, $1 на дім письменників в Гуцульщині, $1 на політичних вязнів, а $1 на студентів в Празі. Разом .. 5.00

Асторія, Л. Ай. Дар з Асторії для В. О. 100.00

Ню Йорк, Н. Й. д. Федоришин переслав збірку з забави в гром. Людкевича, призначену на укр. інвалідів 5.00

Спрін Валлей, Н. Й. д. Москаль переслав жертву Дмитра Грусуляка на інвалідів 5.00

Вілмінгтон, Дел. Д-р Клодницький переслав збірку з забави в Укр. Нар. Домі в день Зелених Свят, призначену на укр. інвалідів 22.00

Клівленд, О. д. Когут переслав збірку, призначену як слідує: на боєвий фонд $2, на інвалідів $1, вкладку до Просвіти $5, на журнал „Життя і Знання" $3 і на передплату „Сурми" $5. Разом ... 16.00

Вунсакет, Р. Ай. п. Базан переслала від Комітету допомоги Рідному Краєви жертву на боєвий фонд $7.80, а на інвалідів $14.20. Разом 22.00

Амстердам, Н. Й. д. Михалюк переслав з забави в гром. Сернюка збірку, призначену на інвалідів $19.00. З нагоди концерту Укр. Школи зібрано рівнож на інвалідів $11.75. Разом 30.75

Нюарк, Н. Дж. д. Каськів переслав збірку на укр. інвалідів .. 38.00

Джерзі Сиґі, Н. Дж. Жертва У. Н. Союза, призначена як слідує: Рідна Школа $1,000, боєвий фонд $750, Академія Наук в Київі $300, Захист Письменників $200, Просвіта у Львові $100, Музей у Львові $100, політичні вязні $100, Дім Інвалідів $200, Просвіта на Лемківщині $200 і Сиротинець у Львові $50. Разом 3,000.00

Ню Йорк, Н. Й. д. Стасюк жертвував на укр. інвалідів 10.00

Ансонія, Конн. д. Гвоздевич переслав збірку з забави в гром. Хировського, призначену на укр. інвалідів 11.00

Клівленд, О. д. Притуляк переслав з забави в гром. Дороша збірку, призначену на укр. інвалідів 14.00

Вунсакет, Р. Ай. п. Базан переслала від Сестр. Непор. Зач. Пр. Діви Марії жертву на Рідну Школу 25.00

Нюарк, Н. Дж. д. Сороколіт жертвував на укр. інвалідів 1.00

Конемаг, Па. д. Іванюк жертвував на укр. інвалідів у Львові 5.00

Філаделфія, Па. д. Слободян переслав від Бр. св. Володимира, від. 105 У. Н. Союза, $25, з котрих $10 призначених на інвалідів, а $15 на Рідну Школу. Разом 25.00

Ню Йорк, Н. Й. Збірка пані Скубової на скавтів 35.00

Ню Йорк, Н. Й. Друга збірка пані Скубової на скавтів 17.00

Асторія, Н. Й. Збірка Жіночої Громади на скавтів 27.00

Елизабет, Н. Дж. Збірка на скавтів 45.50

Ню Йорк, Н. Й. Трета збірка пані Скубової на скавтів 10.00

Шикаго, Ілл. д. Ґенсьорський на скавтів 1.00

Вебстер, Масс. д. Антін Лемешка на скавтів 2.00

Вайнленд, Н. Дж. д. Филип Холявський на скавтів 3.00

Перт Амбой, Н. Дж. д. Буката на скавтів 5.00

Разом зібрано на Рідний Край через Обєднаннє в липні $3,628.18.

Зроби навпаки.

Ж і н к а: Ромку, коли ти мене вишлеш у гори, я що ночі мріятиму про тебе!

Ч о л о в і к: Зроби навпаки! Остань тут і мрій про гори!

У барбера.

— Чи ви будете мене голити тою самою бритвою, що останнім разом?

— Так.

— То може насамперед захльороформуйте мене.

ДО ВПОВ. ПП. ДЯКОУЧИТЕЛІВ, ПРОФЕСОРІВ І УРЯДІВ РІДНОЇ ШКОЛИ В АМЕРИЦІ.

Отсим подаємо до відома, що в книгарні Свободи можна одержати шкільні книжки тільки видання п. Матвійчука.

Тут подаємо спис шкільних книжок і їх ціни:

Перша Книжечка (Буквар), М. Матвійчука .... 40 ц.
Друга Книжечка (Читанка для II. кляси), М. Матвійчука 45 ц.
Трета Книжечка (Читанка для III. кляси), М. Матвійчука 60 ц.
Коротка Історія України, І. Крипякевича .... 50 ц.
Мала Історія України, І. К. .... 15 ц.
Початкова Ґеоґрафія, з багатьома малюнками і картою написав Степан Рудницький .... 75 ц.
Шкільний Співанник, Ф. Колесси .... 75 ц.
„Біблійна історія старого і нового завіта" для низших кляс середних шкіл, о. д-ра Я. Левицького .... 85 ц.

Також ми замовили новий **Катехизм,** виданий 1929 р. о. Рудовичем і апробований гр. кат. ординаріятом львівським і другими. Ціна буде подана, скоро тільки його одержимо з краю (також вже висланий).

Читанок для четвертої кляси у нас нема ніяких. Робимо заходи, щоби їх видати, але се не буде скорше як на другий рік около вересня. Коли будуть, то тільки видання п. Матвійчука.

ПІДРУЧНИКИ ДЛЯ П.Т. УЧИТЕЛІВ РІДНИХ ШКІЛ.

Кождий учитель Рідної Школи повинен інтересуватися і студіювати методику української мови, а своє знання використувати при навчанню того предмету в школі.

Поручаємо П. Т. Учителям отсі нові підручники методичні:

1. Д. Заклинський: **МЕТОДИКА СТИЛЮ** для всіх шкіл з додатком практичних задач (Методика письменних виробів) .... 75 ц.
2. М. Матвійчук: **МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК** до навчання перших початків українського письма .... 75 ц.
3. Д-р Кость Кисілевський: **МЕТОДИКА** правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок, спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учит. звання .... 60 ц.

Замовлені річи висилаємо відворотною почтою і посилку оплачуємо самі. Гроші належить посилати рівночасно з замовленням. За посліплатою (C. O. D.) книжок не висилаємо.

Повисші книжки можна замовляти у Свободи:

"SVOBODA"
81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

З ЖИТТЯ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

КИЇВ.

Подаємо зразок того, як живеться на Радянській Україні тим, що, повіривши большевицьким обіцянкам, вертаються до Рідного Краю, щоби там працювати.

Справа Івана Севери.

До столика в каварні, за яким сидів Іван Севера, підійшов ґрафік Мозалевський. Він сів коло стола й почав розпитувати Северу про останні його роботи, на які звернула увагу і „Праґер Прессе" і инші празькі ґазети. Севера сидів, як завжди, похмурений. Робота в Празі не задовольняла його. Після того, як скінчив академію в Римі, минуло вже чимало часу, а й досі не може він тут, у Празі, створити для себе таких умов, у яких можна-б розгорнути справжню роботу...

— Чи не поїхалиб ви на Радянську Україну? — спитав його Мозалевський.

Севера витріщив очі. Оце питання: чи поїхав би він?...

Тоді розказав йому Мозалевський, що з Києва, з Радянської України, запрошують на роботи в Київському Художньому Інституті мистців-малярів, скульпторів. Серед багатьох прізвищ, які наводили в листі, було також і прізвище Севери.

Син селянина із Галичини, робітник у минулому, тепер скульптор, який закінчив академію в Римі, не мав підстав відмовитися від пропозиції поїхати працювати на Велику Україну.

1927 року він був уже в Київі.

* * *

„Наркомос. Художній Інститут у Київі. 17/VII 1929 року, №4058. До Севери І. В. Додаючи витяг із протоколу засідання Управи від 2. липня ц. г., повідомляємо вас про те, що Управа КХІ зняла клопотання перед НКО про звільнення вас із посади професора, зачинаючи з нового академічного року. Місцевком про це повідомлений. Ректор КХІ Врона. Секретар Руткевич".

* * *

Між розмовою за столиком празької каварні й папірцем, який наведено тут, два роки часу.

Щож то за два роки були для виходька з закордону, який приїхав віддати свої знання, свій хист у роботі на Радянській Україні?

Що-ж то за два роки були для скульптора Севери?

В Київі, куди він приїхав із Праги, його зустріли холодно. Дехто покривився навіть, почувши, що Севера має намір працювати в Київі.

— Подайте заяву на конкурс! — запропонували йому в управі КХІ.

Це здивувало трохи Северу.

Але він скорився вимозі й подав заяву. Тоді одержав він посаду професора II гр. й сто карбованців на місяць. **Хоч які це невеличкі гроші, навіть проти тих, які він заробляв за кордоном, проте Севера був задоволений. Врешті він одержав змогу жити й працювати на Україні.**

Його хвилювало лише, що не має помешкання для скульптурної майстерні. Управа ВИШ'у не йшла йому на зустріч. Севері довелося йти по допомогу до товариста „Західня Україна". **Згодом знайшов він якусь стару, напівзруйновану стайню, низьку, брудну, тісну. Чимало працював він над нею, чимало грошей уклав у неї, але зробив таки зі стайні майстерню, а з тісної, як труна, кімнатки конюха зробив собі „кабінет".** Нелеґко далося Севері все це.

Але ось має він де працювати.

В останню хвилину „перебивають" у нього оту стайню, і знову залишається Севера без майстерні.

Тимчасом в інституті для Севери теж складаються умови, в яких важко стає працювати.

Про ці причини якось і незручно навіть говорити, — такі вони дрібні всі, такі неважні, непомітні.

Ну, наприклад, **в зимі із ателє, в якому працює Севера із студентами, забирають піч. Дрібниця?**

Дають для роботи найгірше помешкання... За спиною Севери ведуть із студентами розмови про те, що Севера не вміє працювати. Приходять на його лекції й **прилюдно критикують його методи викладання...** Під протестом викладачів КХІ проти цензурування фільму „Тарас Шевченко" в Польщі чиясь рука викреслює підпис Севери. На всеукраїнській виставі кожен із викладачів пише на виставлених роботах своїх учнів: „зроблено під керівництвом професора такого то". **Роботи учнів Севери виставляють без такої помітки.**

Ве дрібниці. Все якісь непорозумінячка. Все неважні сутички. Але все разом виростало в глуху стіну недовіря, ворожости...

І все-ж Севера не перестає працювати.

Він працює і в інституті, і поза інститутом.

У невеличкому темному й низькому приміщенні якоїсь крамниці влаштував він нову майстерню і сім місяців працював над погруддям Леніна. Воно майже цілком готове, коли Севера поїхав на два дні відпочити. Повернувшись, він знайшов погруддя розбитим на дрібні шматочки...

Майже разом із тим знизили йому платню в інституті. Замісць 100 почав він одержувати 70 карб.

Глуха стіна ворожости навкруги Севери росла й росла.

І все-ж він не кидав роботи. Характеристики, які давали Севері в офіційних документах 1927 та 1928 року, не можуть не визнати того, що Севера не поганий викладач і не поганий фахівець...

Але боротьба проти нього не вщухає.

В плянах роботи скульптурного факультету читаємо: „Головне, від чого треба якнайскорше звільнитися, це від наносних елементів шкіл клясицизму. Неприпустиме є відживання скульптури під егідою неоклясицизму, явище, яке виникає в Західній Европі, особливо в фашистівських країнах: Італії, Еспанії, Балканах, почасти у Франції"...

Ідеольоґія тези може бути вповні ясна, але натяк ясний.

Хіба хто ще може бути в КХІ носієм традицій клясицизму, як не Севера, що скінчив академію в фашистівській столиці, в Римі...

Так тривало два роки.

Нарешті — після довгої „підготовки", одержує Севера повідомлення про те, що його звільняють.

Не можна обминути й того, чим мотивовано звільнення професора. Ось витяг із характеристики, яку дано Севері на засіданні управи КХІ 2. липня.

„Севера І. В. Професор II гр. художник-скульптор. Освіта — закордонні художні академії. Виставлявся за кордоном і тепер вперше 1929 р. в Київі (бюст молодого Шевченка). Мало культурний і мало розвинений взагалі, художньотворчо зокрема. Як педаґоґ виявив себе за два роки праці в КХІ цілком неґативно. Як педаґоґ і керівник — слабий. Ставлення до студентів непедагогічне й неактивне. Склочник і скаржник. Авторитету серед студентів не має"...

Це тільки витяг із досить довгої характеристики.

Коли-б повірити їй, ані одної світлої крапки на обличчі Севери. Коли повірити їй — Севера є згусток усіх неґативних і недозволених рис у характері людини...

Та не дуже покладайтеся на характеристику з 2. липня 1929 р. Бо ось витяги із характеристики Севері, яку дано йому не на управі КХІ.

„Стосунки зі студентством задовільні... Авторитет, як педагога, середній". Це з характеристики студентської профорґанізації. **Відзначаємо тут, що кращої оцінки не заслужив у студентів ні один професор скульптурного факультету.**

Ряд протоколів оцінних комісій свідчить про те, що під його керівництвом курси опанували вимоги до скульптури, тощо...

Кінці з кінцями не сходяться в управі КХІ.

І всеж Северу звільнено.

* * *

23. серпня кваліфікаційна комісія Наркомосу визнає на спеціяльному засіданні, що Севера має всі підстави бути викладачем.

В той самий день нарком освіти т. Скрипник повідомив управу КХІ про те, що НКО не дає згоди звільнити Северу.

Управа КХІ одержує повідомлення про це, ховає його яко мога далі, а Севері дає знати, що сподіватися йому нема чого...

...Ще рік тому розглядала колеґія РСІ справу Севери. Ще рік тому ухвалила РСІ вимагати від управи КХІ, щоб Севері дали змогу спокійно працювати. Як же виконано постанову РСІ?

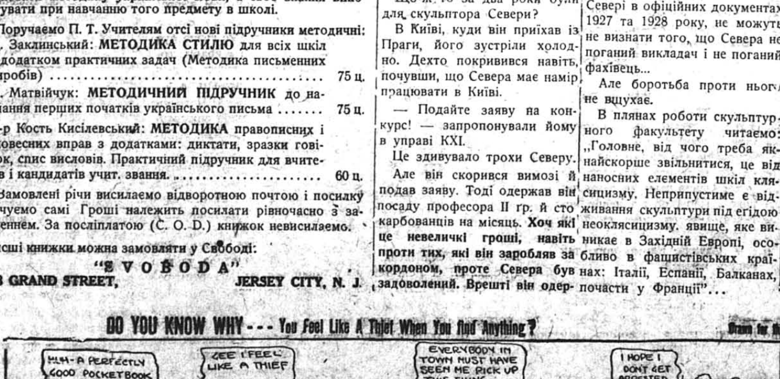
Хіба для того запрошують у нас із закордону фахівців, щоб тут платити їм соцстрах, як безробітним?

Потаїні пружини, що діяли в справі Севери, час виявити.

І. Сип.

(„Пролетарська Правда", Київ).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ТЕАТРАЛЬНІ ШТУЧКИ ДЛЯ ДІТОЧОГО ТЕАТРУ,

які можна набути у книгарні Свободи.

ЗУСТРІЧ. Новорічна песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий ... 15 ц.
ЧЕРВОНА ШАПОЧКА, драмована казка в 2-ох діях. Я. Вільченко .... 20 ц.
ЗОЛОТИЙ ЧЕРЕВИЧОК, песа-казка для дітий у 6-ох картинах. Галина Орлівна .... 15 ц.
ПРОГУЛЬКА, комедійка на одну дію. Ст. Чубатівна .... 15 ц.
ТАРАС ПАСТУШОК, сценічний образок у двох діях .... 15 ц.
САМОТНИЙ У ЛІСІ, песа на одну дію. Е. А. Чебишева-Дмитрова .... 10 ц.
МАЛИЙ ТАРАС, діточа песа на 3 дії. В. Шопінський .... 20 ц.
СВЯТО ВЕСНИ, сценічний образок на дві дії зі співами та хороводами. Василь Софронів .. 25 ц.
СТРІЧА У ЛІСІ, сценічна картина в одній дії. Леся Верховинка .. 10 ц.
ПІДКЛАДЕНЬ, песа-казка на 2 дії. В. Королів-Старий .... 15 ц.
ЗАЧАРОВАНИЙ КАЛІФ, драмована казка в 5 діях. Павло Бендорф .... 10 ц.
ПРИ ВАТРІ, сценічна картина в одній відслоні. Фр. Вольф .... 10 ц.
СОН МІСЯЧНОЇ НОЧИ, пластова гра в 5 діях. Ярослав Вільшенко .... 25 ц.
ДІД-МОРОЗ, фантастична дитяча казка-песа на 3 дії з співами й танцями. Мик. Шугаєвський .. 25 ц.
ЧАРІВНИЙ КАМІНЕЦЬ, песа-казка для дітий в 3-ох діях. В. Королів-Старий .... 15 ц.

Повисші книжочки можна одержати в книгарні Свободи. Замовлення будемо висилати тільки по одержанні належитости. Не будеться звертати уваги на такі замовлення, які прийдуть без належитости.

"SVOBODA"
81-83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.